

En mindre sångsvans flyttning

— med S12 genom Nordeuropa —

Markus Rehnberg

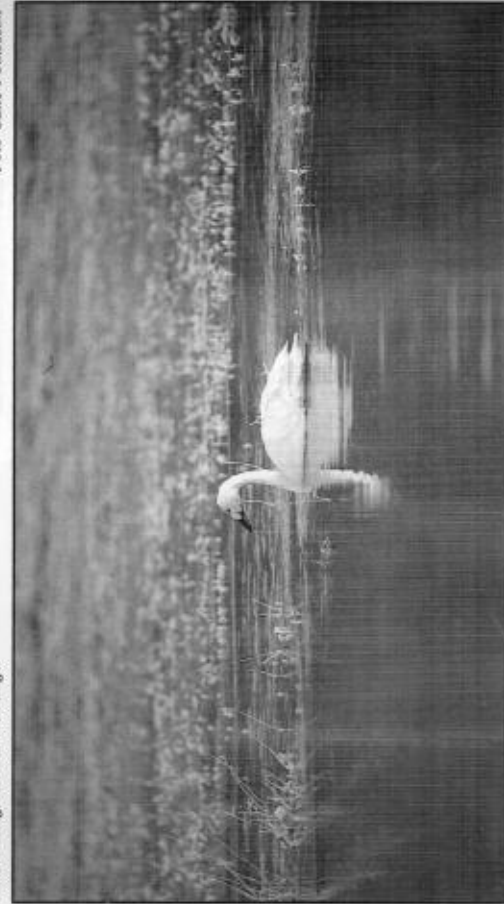
1991 märktes en mindre sångsvan vid Pechoradeltat i norra Ryssland med en halsring (S12). Sedan dess har rapporter om svanen kommit in regelbundet. I den här artikeln beskriver Markus Rehnberg dess rörelser — som bland annat fört den till Hassmyra i Fläckebo.

Sommaren 1991 åkte en internationell expedition med ryska och brittiska forskare till Nenecki state game reserve i nordöstra Europa (dvs den ryska tundran) för att studera mindre sångsvanen (*Cygnus columbianus bewickii*) i dess häckningsmiljö. Man valde Pechoradeltat eftersom man där hade återfunnit nio engelsk-märkta mindre sångsvanar. 1992 utvidgades samarbetet i samma område med forskare från Groningens universitet i Holland och från danska naturvårdsverket. Under sommaren 1991 fångade personal från

den lokala jägarorganisationen tjugo icke häckande mindre sångsvanar i en ruggflock i Korovinskayaviken, och märkte fåglarna med fotring och blå halsring, med vit text. Var och en med en individuell kod (en bokstav och två siffror, t.ex. S01,S02 osv) för att få information om vilka flyttvägar, rastplatser och övervintringsområde som de mindre sångsvanarna från Pechoradeltat använder sig av (Staaiv 1994). En av de tjugo fåglar som märktes, var S12. Den märktes som ungfågeln den 4 augusti, nära ön Kashin i Pechoradeltat.

Genom halvmärkningsprojektet i Pechora är det möjligt att kartlagga den mindre sångsvanens flyttvägar. Mindre sångsvan vid Vrenninge. Foto Calle Folkesson

Den 6 april 1994 var jag vid Hassmyra strax NO om Fläckebo kyrka i Sala kommun för att titta på de gåss och svanar som rastade där. På de översvämmade ängarna rastade bl a 150 vanliga sångsvanar och fyra mindre sångsvanar. Bland dessa fanns S12. Dagen efter sågs en mindre sångsvan med blå halsring flyga mot NO över Hamlingbo strax norr om Hassmyra. Detta var troligtvis S12.

Vad har hänt mellan märkningen och observationen vid Hassmyra? Har S12 observerats vid något tidigare tillfälle? Var övervintrar den? Vilka flyttvägar har den använt under sina resor till och från häckningsområdet? I oktober 1994 fick jag ett brev från The Wildfowl & Wetland Trust som delvis kan ge svar på dessa frågor.

1991-92

S12 ringmärks som ungfågeln nära ön Kashin i Pechoradeltat den 4 augusti 1991. Nästa gång S12 rapporteras har den tagit sig ner till Estland där den observerades i Pärnu den 6 november. 19 dagar senare ses S12 i Limburg i sydöstra Holland. Där ses S12 från och till fram till den 29 december.

I slutet av januari och i början av februari (t o m 2 feb) 1992 vistas S12 i Marne, några mil öster om Paris, norra Frankrike.

1992-93

Det går sedan nio månader innan S12 rapporteras igen, nu i västra Stadil fjord på Jylland, Danmark (14 nov).

En månad senare är S12 fortfarande i Danmark, men har flyttat sig några mil söderut på Jylland (Flisø, 17 nov).

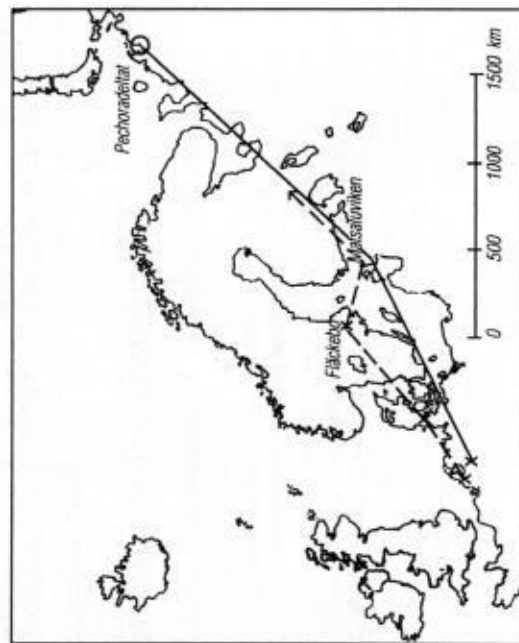
Heldragen linje visar vägvalet för S12 under den första resan och streckad linje visar flyttvägen under våren 1994, då den bland annat observerades vid Hassmyra, Fläckebo.

Första dagen på det nya året (1993) återfinns S12 vid Düsseldorf i västra Tyskland. Sju dagar senare har den korsat gränsen till Holland, där den observeras vid Arnhem (8 jan.). Under resterande delen av vintern ses S12 på flera platser i östra Holland. Sista observationen under våren görs den 19 april då den rapporteras från Overijssel, fortfarande i de östra delarna av Holland.

1993-94

Nästa observation av S12 görs under hösten vid Zuid-Flevoland, Holland den 9 november (cirka sju månader efter förra iakttagelsen). S12 blir kvar i Holland under hela vintern och ses vid ytterligare ett antal tillfällen på tre olika platser i västra delen av landet. Sista observationsdatumet i Holland för den här gången var 26 feb.

Den 12 mars har S12 kommit till västra Jylland, Danmark. Sedan går det nästan en hel månad innan svanen rapporteras igen. Nu vid Hassmyra i Västmanland (6 april). 23 dagar senare ses den i Matsaluviiken, Estland (29 april). Detta är den sista observationen som har kommit mig till del. Men man kan hoppas att S12 har klarat returren från häckningsområdet, så att den kan besöka våra marker även under nästkommande vårsträck.

Kanske är detta ett för tunt material för att uttala sig om vilka flyttstråk S12 använder sig av. Men av materialet som har kommit till min del kan man se att den under sin jungfruresa troligtvis har använt sig av en sydlig flyttväg (d.v.s. över södra delarna av Östersjön. Kanske har den passerat Öland och Gotland.

Mest intressant är den senaste vårflytten (-94) då S12 uppenbarligen har använt sig av en nordlig flyttväg. S12 har då flugit i stort sett rakt NO från Holland genom Danmark ända fram till Fläckebo. Här har svanen ändrat riktning och flygit mot OSO till Matsaluviken i Estland. Från Matsaluviken har den troligen flygit mot häckningsplatsen (dvs mot NO igen) i Pechoradeltat.

Man kan fråga sig om detta är den flyttväg som alla våra västmanländska mindre sångsvanar (och ryska vanliga sångsvanar) använder sig av på deras väg till häckningsplatserna?

Litteratur:

Staa, R. 1994. (Internationell undersökning av mindre sångsvanens häckningsbiologi i europeiska Ryssland).

Ringinform 17: 5-7. (Svensk sammanfattning av en uppsats som tidigare publicerats i "The Russian Journal of Ornithology" under titeln *International collaborative study of Bewick's Swans nesting in the European Northeast of Russia*).

Markus Rehnberg, tel 021 - 35 87 42

Rapportera halsmärkta mindre sångsvanar enligt följande:

Blå halsring med ringnr: 101 P - 600 P
900 V - 990 V

Till: Dr Jan Beckman,
Zoological Laboratory,
University of Groningen,
P.O. Box 14, 97500 AA
Haren, The Netherlands

Samtliga fotringar samt blå halsringar: 001 P - 100 P
S 01 - S 19, H 01

Till: Dr Eileen Rees,
Wildfowl and Wetlands Trust
Slimbridge, Gloucester, GL2 7BT,
Great Britain

Mindre sångsvanar med gul halsring, märkta i Holland och Tyskland:

Till: Trinus Haitjema, It Heechhout 7,
8723 Koudum, Holland

...

Rapporter om halsmärkta mindre sångsvanar kan även sändas till Ringmärkningscentralen för vidarebefodran till respektive projekt:

Naturhistoriska riksmuseet
Ringmärkningscentralen
Box 50007, 104 05 Stockholm

Skrattmå eller tofsmes?

Var med och utse Västmanlands landskapsfågel!

VOF har fått privilegiet att utse Västmanlands landskapsfågel. Frågan har diskuterats under de två senaste VOF-mötena, men något definitivt beslut har ännu inte tagits. De två förslag som vunnit gehör har varit Skrättmå och Tofsmes. Den senare har mött mest bifall. Om Du har synpunkter eller nya förslag, hör av dig snarast! Beslut i frågan kommer att tas under våren.

